

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı: 2013/4

Karar Sayısı: 2013/35

Karar Günü: 28.2.2013

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : İspir Kadastro Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 26.1.1987 günlü, 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 29. maddesinin birinci fıkrasının "Taraflardan hiçbirisi gelmez ise dosya işleminden kaldırılmaz." biçimindeki ikinci cümlesinin Anayasa'nın 36. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Taşınmazın kadastro çalışmaları sonucunda Hazine adına tespit edilmesine karşı açılan davada, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

"Dosyanın incelenmesinden davacı ...'in 16.08.2007 tarihli dava dilekçesiyle mahkememize başvurduğu, ilk duruşmanın 30.11.2007 tarihinde yapıldığı, ne davacı Yasin Sezer'in ne de davalılardan herhangi birinin ne ilk duruşmaya ne de 04.10.2012 tarihine kadar yapılan 24 duruşmanın hiçbirine katılmadıkları anlaşılmıştır. Mahkememizce kadastro yargılamalarının usulünü düzenleyen 3402 sayılı Yasanın 29. maddesinde düzenlenen "Tarafların hiçbirisi gelmez ise dosya işleminden kaldırılmaz" hükmü uygulanmış ve dosya kapsamında anlaşılabilir tüm bilgi ve belgeler ilgili kurumlardan toplanmış, masrafi re'sen suçüstü ödeneğinden karşılanarak davalılar davaya dahil edilmiş, çeşitli ara sorunlar herhangi bir talep olmadan çözümlenmiş hatta dava dilekçesinde annesinin tek çocuğu olduğu bu nedenle taşınmazın adına kayıt edilmesi gerektiği yönündeki beyanı da araştırılmış, bu beyanın araştırılması sırasında davacının anne adının başka bir isim olduğu ve tek mirasçı olmadığı gibi hususlar ortaya çıkmış, yukarıda anılan hüküm uyarınca bu ve benzeri noktalarda ayrıntılı yazışma ve müzakerelerle mahkememiz yaklaşık 6 yıl dosyayı karara bağlamaya çalışmıştır.

Bu süreçte ne davacı ne de davalılar sürecin kısaltılması yönünde hiçbir çaba sarfetmemişlerdir. Bir hukuk davası olmasına rağmen ve hatta belki de davacı davalıdan vazgeçmiş olmasına rağmen mahkememizce dosya HMK'da öngörülen işleminden kaldırılma prosedürüne tabi tutulamamış, ilgili kanun maddesi sebebiyle yargılama araç değil amaç haline gelmiştir.

Hiç kuşkusuz bu durum davalıların aleyhine olmuş, dava konusu taşınmazın kadastro tutanağına "davalıdır" şerhi düşülmüş ve davalıların taşınmazla ilgili tapu kaydı temini imkansız hale gelmiştir.

Yukarıda kısaca özetlenen durum Anayasamızın 36. maddesinde 03.10.2001 gün, 4709/14 S. Kanun ile ek ibare olarak ifadesini bulan "Adil Yargılanma" ilkesine aykırılık oluşturmuş, sadece mahkememizin bu dosyasında değil ülke genelindeki Kadastro yargılamalarının uzamasının başlıca sebebi olmuştur. Öyleki duruşmaların bir an önce tamamlanması amacıyla getirilen 29. madde belki de yasama tarihinde ender görülecek ölçüde amacının aksi sonuçlara sebep olmuş, taraflarca takip edilmeme sebebiyle Kadastro mahkemelerini kendi kendine dosyalarla uğraşan mahkemeler haline getirmiştir.

Bu maddenin Anayasa'ya aykırılığı sebebiyle kaldırılması halinde yasama organınca hiçbir düzenleme yapılmısa dahi kadastro kanununda ayrıca açıklık bulunmayan hallerde 6100 sayılı HMK hükümleri uygulanacağından ve tamamen aynı nitelikte olan ve Asliye Hukuk Mahkemelerinde görülen tapu iptal ve tescil davaları gibi bir iki yıllık süreler içerisinde dosya karara bağlanacağından Adil Yargılanma yönünde pozitif katkı sağlanacağı kuşkusuzdur.

Bu konuyla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin aşağıda yazılı şekildeki kararına rastlamak mümkündür:

“Başvurucu” yani mahkemelerimizdeki nitelendirilmesiyle “davacı” yargılamada sürati sağlamak için kendi üzerine düşeni yaptığını kanıtlamak zorundadır. (Monet-Fransa’ya karşı, 27.10.1993 tarihli kararı)

Tüm bu sebeplerle 3402 sayılı Yasanın 29. maddesindeki “Tarafların hiçbiri gelmez ise dosya işlemde kaldırılmaz” hükmünün Anayasanın 36. maddesinde belirtilen Adil yargılanma ilkesine aykırılık teşkil ettiği düşünüldüğünden mahkememizce Anayasa aykırılık iddiasında bulunulmasına karar verilmiştir.”

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

26.1.1987 günlü, 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun itiraz konusu kuralı da içeren 29. maddesi şöyledir:

“**Madde 29-** Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. **Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemde kaldırılmaz.** Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

Bir mirasçı diğerlerinin muvafakatı olmadan dava açabilir ve yalnız başına davaya devam edebilir. Mirasçılarının tayin edilememesi sebebiyle ölü olduğu belirtilerek kayıt sahibi adına tespiti yapılan taşınmaz mallar hakkında, ölünün ismi açıklanarak mirasçıları denilmek suretiyle mirasçılar aleyhinde dava açılabilir. Dava sırasında davalının davadan önce öldüğünün anlaşılması halinde davaya mirasçıları aleyhine devam edilir.

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmayan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa’nın 36. maddesine dayanılmış, 141. ve 142. maddeleri ise ilgili görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü gereğince Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL ve Zühtü ARSLAN’ın katılımlarıyla 31.1.2013 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ayhan KILIÇ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, kadastro mahkemelerinde dosyanın işlemde kaldırılmasını yasaklayan düzenlemenin, davacıların davalarını takip etme niyetinde olmadığı durumlarda yargılamanın sürüncemede kalmasına yol açtığı ve bu suretle davalıların adil yargılanma haklarının ihlal edildiği belirtilerek kuralın, Anayasa’nın 36. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesine göre, ilgisi nedeniyle itiraz konusu kural, Anayasa’nın 141. ve 142. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

12.1.2011 günlü, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, hukuk mahkemelerinde uygulanacak yargılama usullerini düzenlemektedir. Anılan Kanun’un 150. maddesi uyarınca usulüne uygun şekilde davet edilmiş olan tarafların, duruşmaya gelmemeleri durumunda üç ay süreyle dosyanın işlemde kaldırılması, üç ayın sonunda yenilenmemesi halinde ise davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi öngörülmektedir.

3402 sayılı Kanun ile özel yetkili bir asliye hukuk mahkemesi olarak kurulan ve kadastro süresiyle sınırlı olarak kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümlenmekle görevli kılınan kadastro mahkemelerinde de kural olarak 6100 sayılı Kanun uygulanmaktadır. Bununla birlikte 3402 sayılı Kanun’da kadastro mahkemelerindeki yargılamalara ilişkin özel hükümler de yer almaktadır. 3402 sayılı

Kanun'un itiraz konusu kuralı da içeren 29. maddesi, kadastro mahkemelerinde uygulanacak özel hükümlerden bazılarını düzenlemektedir. Anılan maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinde, usulüne uygun olarak duruşma tebligatı gönderilen tarafların duruşmaya gelmemeleri durumunda yargılamanın tarafların yokluğunda yapılacağı belirtilmiş, itiraz konusu ikinci cümlesinde ise tarafların hiçbirinin gelmemesi durumunda dosyanın işlemde kaldırılmayacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre, kadastro mahkemelerinde 6100 sayılı Kanun'un 150. maddesi uyarınca dosyanın işlemde kaldırılması ve sonrasında da davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi mümkün değildir.

Anayasanın 142. maddesinde, *“Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.”* hükmüne yer verilmiştir. Hukuk devletinde kanun koyucu, Anayasa'nın temel ilkelerine ve Anayasa'da öngörülen güvence kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, yargılama usullerinin belirlenmesi konusunda takdir yetkisine sahiptir. Bu bağlamda getirilen usul kurallarının, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen *“adil yargılanma hakkı”*nın öngördüğü güvencelere aykırılık taşımaması bir zorunluluktur.

Yargılamada taraflara belirli usuli güvenceler sağlayan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri de, *“makul sürede yargılanma”* ilkesidir. Anayasa'nın 141. maddesinde, *“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir.”* denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu ilke gereğince Devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır. Bu bağlamda hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün, yargılamaların makul süre içerisinde bitirilmesini olanaklı kılacak şekilde düzenlenmesi ve davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi, mahkemelerin nicelik ve nitelik bakımından yeterli miktarda insan kaynağı, araç ve gereçlerle donatılması makul sürede yargılanma ilkesinin bir gereğidir. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin ve öngörülen çarelerin, yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiği de tartışmasızdır. Bu ilkelere uygun olmak kaydıyla yargılama yöntemini belirlemek kanun koyucunun takdirindedir.

Kadastro mahkemelerinde görülen davanın konusu, ülkedeki taşınmaz malların sınırlarının arazi ve harita üzerinde belirtilerek hukuki durumlarının tespit edilmesi ve bu suretle Türk Medeni Kanunu'nun öngördüğü tapu sicilinin kurulması amacıyla kamu otoritelerince yürütülen kadastro faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıklardır. Kadastro mahkemelerinin kuruluş amacı, kadastro tespitlerine ilişkin bu uyuşmazlıkları süratli bir şekilde sonuçlandırmak ve mülkiyet durumunu kesinleştirmektir. Bu suretle Türk Medeni Kanunu'nun öngördüğü tapu sicilinin oluşturulmasının hızlandırılması hedeflenmektedir.

Kadastro mahkemesinde görülen davaların büyük bir çoğunluğunu, kadastro idaresinin kamu gücüne dayanarak yaptığı kadastro tespitine karşı 30 günlük askı ilan süresi içinde açılan davalar oluşturmaktadır. Bununla birlikte, mahallî hukuk mahkemelerinde görülmekte olan kadastro ile ilgili ve henüz kesinleşmemiş bulunan taşınmaz mala ilişkin davalar ile kadastro komisyonları tarafından resen kadastro mahkemesine gönderilen uyuşmazlıklara ilişkin davalar da kadastro mahkemesinde görülmektedir. Mahallî hukuk mahkemelerinden kadastro mahkemesine devredilen dava ve işler ile kadastro komisyonları tarafından resen kadastro mahkemesine gönderilen uyuşmazlıklarda taşınmazın maliki kadastro idaresince değil, doğrudan kadastro mahkemesince saptanmaktadır. Bu gibi durumlarda kadastro mahkemesinin usuli bir kararla davayı sonuçlandırması mümkün olmayıp, uyuşmazlığın esasını inceleyerek taşınmazın malikini tespit eden bir karar vermesi zorunludur.

6100 sayılı Kanun'un 150. maddesinde düzenlenen *“dosyanın işlemde kaldırılması”*, hukuk davalarında, tarafları ve özellikle davacıyı, davasını takip etmede özenli davranmaya zorlamak ve tarafların davalarını takibe niyetli olmadığı durumlarda yargılamanın sürüncemede kalmasını ve gereksiz yere uzamasını engellemek amacıyla kabul edilen bir usul hukuku müessesesidir. Bu anlamda, 6100 sayılı Kanun'un 150. maddesinde yer alan düzenlemenin, yargılamanın makul sürede bitirilmesini sağlamaya yönelik oluşturulmuş etkin bir çare olduğu söylenebilir.

Ancak, kadastro mahkemelerinin yukarıda belirtilen amacı ve görevleri dikkate

alındığında bu hükmün, kadastro mahkemelerinde görülen bazı uyuşmazlıklar yönünden uygulanmasının uygun olmadığı anlaşılmaktadır. Zira kadastro yargılamasında dosyanın işlemde kaldırılmasının ve sonrasında da davanın açılmamış sayılmasının olanaklı kılınması, taşınmaz malikinin doğrudan kadastro mahkemesince tespit edilmesini gerektiren mahallî hukuk mahkemelerinden kadastro mahkemesine devredilen dava ve işler ile kadastro komisyonları tarafından resen kadastro mahkemesine gönderilen uyuşmazlıklarda, taşınmaz malikinin tespit edilememesine ve belirsizliğin devam etmesine neden olacaktır. Kamu düzenini sarsıcı nitelikte mağduriyetlere yol açacak olan bu durumun, kamu yararı amacıyla bağdaşmadığı açıktır.

Öte yandan kadastro idaresince yapılan bir tespite dayanan ve otuz günlük askı ilan süresi içinde açılan davalarda, davanın açılmamış sayılması kararı verilmesi durumunda idarece yapılan tescilin kesinleşeceği ve tespit gibi tescil yapılacağı tartışmasız ise de 3402 sayılı Kanun'un 12. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca aynı davanın, tutanağın kesinleştiği tarihten itibaren on yıl içinde tekrar açılması mümkündür. Mahkemenin uyuşmazlığı esastan çözerek kesin hüküm teşkil eden bir karar vermesi durumunda ise aynı davanın bir daha açılması mümkün olmayacak ve bu durumda Türk Medeni Kanunu'nun öngördüğü tapu sicil sisteminin oluşturulması hızlanmış olacaktır. Bu bakımdan otuz günlük askı ilan süresi içinde açılan davalarda da kadastro mahkemesinin esastan kesin hüküm teşkil eden bir karar vermesinde kamu yararı bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tüm bu hususlar gözetildiğinde, kanun koyucunun itiraz konusu kuralla, kadastro mahkemelerinde dosyanın işlemde kaldırılmasını yasaklamasının, kadastro mahkemesince işin esasına girilerek taşınmazın sınırlarını ve malikini tespit eden bir karar verilmesini sağlamaya yönelik bir tedbir olduğu ve tek başına bu yasağın, adil yargılanma hakkının ihlaline yol açmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Kaldı ki, kanun koyucu, bir yandan işin esasına ilişkin karar verilmesini sağlamak amacıyla dosyanın işlemde kaldırılması yasağı öngörürken, diğer yandan kadastro hâkimini resen araştırma yetkisiyle donatmak ve ayrıca tarafların yokluğunda yargılama yapılması zorunluluğu getirmek suretiyle kadastro yargılamasının makul bir süre içerisinde bitirilmesini sağlamaya yönelik tedbirler almıştır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 36., 141. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

VI- SONUÇ

21.6.1987 günlü, 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 29. maddesinin birinci fıkrasının "*Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemde kaldırılmaz.*" biçimindeki ikinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 28.2.2013 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Haşim KILIÇ	Başkanvekili Serruh KALELİ	Başkanvekili Alparslan ALTAN
Üye Mehmet ERTEN	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Zehra Ayla PERKTAŞ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Engin YILDIRIM	Üye Nuri NECİPOĞLU	Üye Hicabi DURSUN
Üye Celal Mümtaz AKINCI		Üye Erdal TERCAN
Üye Muammer TOPAL		Üye Zühtü ARSLAN